

Εγκυκλοπαίδεια των Οχλήσεων

Στο όνομα της λογικής

Ιανουάριος 2001

Μετάφραση: Πριονιστήριο το Χρυσό Χέρι
(Αιγάλεω, Αύγουστος 2022)

Τίτλος πρωτοτύπου: Encyclopédie des Nuisances (12 Janvier 2001), *Au nom de la raison*.

Εισαγωγικό σημείωμα της μετάφρασης

Το κείμενο που ακολουθεί γράφτηκε τον Ιανουάριο του 2001 και μοιράστηκε στις 8 Φεβρουαρίου 2001 κατά τη διάρκεια της δίκης των κατηγορουμένων για συμμετοχή σε σαμποτάζ καλλιέργειας γενετικά τροποποιημένου ρυζιού που διενεργήθηκε στις 5 Ιουνίου 1999 σε θερμοκήπιο των εγκαταστάσεων του Κέντρου Διεθνούς Συνεργασίας στην Αγρονομική Έρευνα για την Ανάπτυξη (Centre de Coopération Internationale en Recherche Agronomique pour le Développement – CIRAD) στο Μονπελιέ της Γαλλίας. Το σαμποτάζ πραγματοποιήθηκε από μέλη της Αγροτικής Συνομοσπονδίας (Confédération Paysanne) σε συνεργασία με μια ομάδα αγροτών από την Ινδία που διέρχονταν από τη Γαλλία στο πλαίσιο ενός Διηπειρωτικού Καραβανιού (Intercontinental Caravan) που είχε διοργανωθεί με την υποστήριξη της Παγκόσμιας Δράσης των Λαών (Peoples' Global Action) τον Μάιο/Ιούνιο του 1999. Ως κατηγορούμενοι για το σαμποτάζ δικάστηκαν και καταδικάστηκαν στο Μονπελιέ οι Ρενέ Ριζέλ [René Riesel] (εθνικός γραμματέας της Συνομοσπονδίας από το 1995 μέχρι τον Μάρτιο του 1999), Ζοζέ Μποβέ [José Boné] (εθνικός εκπρόσωπος της Συνομοσπονδίας) και Ντομινίκ Σουλιέ [Dominique Soulier] (εκπρόσωπος της Συνομοσπονδίας στον νομό Ερώ [Hérault]). Ο Ριζέλ και ο Μποβέ είχαν ήδη καταδικαστεί για τη συμμετοχή τους σε σαμποτάζ γενετικά τροποποιημένων σπόρων σόγιας στις εγκαταστάσεις της εταιρείας Novartis τον Ιανουάριο του 1998, ενώ ο Ριζέλ είχε επίσης προσαχθεί σε δίκη για την καταστροφή γενετικά τροποποιημένης σόγιας και καλαμποκιού της εταιρείας Monsanto από μια ομάδα περίπου εκατό αγροτών τον Σεπτέμβριο του 1998. Σε αντίθεση με τον Μποβέ, ο Ριζέλ αρνήθηκε να ζητήσει χάρη από τον πρόεδρο Σιράκ και εξέτισε ποινή φυλάκισης έξι μηνών το 2003 για τη δράση του εναντίον του CIRAD.

Στο όνομα της λογικής

Τα γεγονότα που θα εκδικαστούν στο Μονπελιέ στις 8 Φεβρουαρίου 2001 (σαμποτάζ ενός πειραματικού διαγονιδιακού ρυζιού του CIRAD με πρωτοβουλία του “Διηπειρωτικού Καραβανιού”) σηματοδότησαν, τον Ιούνιο του 1999, το αποκορύφωμα της εκστρατείας που διεξαγόταν επί σχεδόν δύο χρόνια ενάντια στις γεωργικές εφαρμογές της γενετικής μηχανικής. Ο στόχος ήταν “να συνεχιστεί αυτό που είχε ξεκινήσει, περνώντας από αιφνιδιαστικές επιθέσεις εναντίον των ιδιωτικών εταιρειών στις πρώτες, απαραίτητως μετωπικές, επιθέσεις εναντίον της δημόσιας έρευνας. Όχι της ανεύρετης δημόσιας έρευνας που μια *sui generis* αρετή θα καθαγίαζε απαλλάσσοντάς την από κάθε ευθύνη

στον κόσμο όπως πορεύεται, αλλά της πραγματικής δημόσιας έρευνας, που πιάνεται επ' αυτοφώρω με το χέρι στον σάκο όσων παράγει".¹

Η εισαγωγή αυτών των "γεωργικών ΓΤΟ", που θα είχε αναμφίβολα περάσει απαρατήρητη χωρίς αυτό το είδος "ενημερωτικής εκστρατείας", θεωρήθηκε γενικά αποκρουστική, και μια αύρα συμπάθειας περιέβαλε όσους είχαν εναντιωθεί έτσι δημοσίως σε αυτό το νέο κατώφλι εκτεχνίκευσης της ζωής. Είναι γεγονός ότι με μια τέτοια διασπορά γενετικών χιμαιρών άρχισε να εφαρμόζεται σε μεγάλη κλίμακα το σχέδιο να υπαχθεί αμετάκλητα στη βιομηχανική λογική η καρδιά της φυσικής ζωής, η αυτονομία της να αναπαράγεται· ότι αυτή η στείρωση εμφανιζόταν εδώ, στη γεωργία, ως επίθεση σε όσα είχαν θεωρηθεί ότι διατηρούνταν από τους αρχέγονους δεσμούς με τη φύση· ότι, τέλος, ήταν ενθαρρυντικό να σκεφτεί κανείς πως μεταξύ των πιο άμεσα απειλούμενων, των αγροτών, υπήρχε μια ικανότητα αντίδρασης που είχε χαθεί οπουδήποτε αλλού, ή ακόμα και μια επαγρύπνηση σχετικά με τη διατροφική ασφάλεια των κατοίκων της πόλης. Αλλά η προσπάθεια να υποσκελιστεί η φύση, να υποκατασταθεί από μια γραφειοκρατικά διαχειρίσιμη τεχνόσφαιρα, μόλις "ξεκίνησε" έτσι να κρίνεται ως αυτό που είναι. Η εκτόπιση της φύσης, η απώθησή της σε κάποια προστατευόμενα "πολυλειτουργικά" πάρκα, δεν θα σήμαινε στην πραγματικότητα μόνο το τέλος του συνόλου της αγροτιάς (εκεί όπου υπάρχει ακόμα) και των γνώσεων που αποκτήθηκαν με τη λελογισμένη οικειοποίηση του περιβάλλοντος, αλλά και εκείνο της ίδιας της ανθρώπινης λογικής, που δεν μπόρεσε να συγκροτηθεί παρά μόνο συναντώντας, υπό τη μορφή της φύσης εκτός και εντός του ανθρώπου, ένα όριο, κάτι που του αντιστεκόταν: "αυτό το εξωτερικό που έχει ανάγκη ο άνθρωπος για να μην εγκλωβιστεί στον εαυτό του, δηλαδή για να μη βυθιστεί στον σολιψισμό, στο ιδεολογικό παραλήρημα της παντοδυναμίας". *Εξ αντιδιαστολής [A contrario]*, διαπιστώνουμε ήδη, στα παιδιά που ανατρέφονται χωρίς χώμα [hors sol]ⁱ, στον υπολογιστή, τι είναι η "διαμόρφωση" ενός όντος που βρίσκει μπροστά του μόνο το διαδραστικά εύπλαστο σύμπαν των ψηφιοποιημένων αναπαραστάσεων.

Τη στιγμή που η κυριαρχία επιχειρεί, μέσω τυφλών γενετικών πειραμάτων, να κλείσει την ανθρωπότητα στην τεχνολογική φυλακή της και να πετάξει το κλειδί, ο χρόνος μας είναι περισσότερο από ποτέ μετρημένος. Όχι λόγω της επικείμενης έλευσης μιας απίθανης ολοκληρωτικής τελειότητας: η εξαιρετικά λειτουργική τεχνόσφαιρα που μας προετοιμάζουν² θα είναι αναμφίβολα τόσο "ασφαλής" όσο ένα υπερσύγχρονο γιγαντιαίο νοσοκομείο που διευθύνεται μέσω της

¹ René Riesel, κείμενο για το περιοδικό *l'Écologiste*, φθινόπωρο 2000, αναδημοσιευμένο στη νέα διευρυμένη έκδοση των *Διαπιστώσεων σχετικά με τη διαγονιδιακή γεωργία και όσους ισχυρίζονται ότι της εναντιώνονται (Déclarations sur l'agriculture transgénique et ceux qui prétendent s'y opposer)*, Éditions de l'Encyclopédie des Nuisances, Παρίσι, 2001.

² Για παράδειγμα πειραματιζόμενοι με τη ρίψη ριניσμάτων σιδήρου στον Νότιο ωκεανό, προκειμένου να ενισχυθεί η φωτοσύνθεση των πλαγκτονικών οργανισμών, και επομένως η ικανότητά τους να καταναλώνουν CO₂, ώστε η αύξηση των αερίων του θερμοκηπίου να μην αποτελεί πλέον πρόβλημα.

πληροφορικής. Αλλά επειδή θα απομένουν ελάχιστα να παίζονται για την ελευθερία όταν θα είναι άνθρωποι ακόμα πιο εξαρτημένοι, εφόσον δεν θα έχουν βγει εγκαίρως και οικειοθελώς από τον βιομηχανικό εγκλεισμό, αυτοί από τους οποίους οι *high tech* πανωλεθρίες θα στερήσουν τις ανέσεις της τεχνητής ζωής και θα τους ρίξουν βάνουσα σε έναν ερημωμένο κόσμο. Φοβούμενοι ότι θα μείνουν μόνοι τους, εξουθενωμένοι, χωρίς μνήμη, και επομένως χωρίς φαντασία για να κάνουν, υπό το μαστίγιο της ανάγκης, κάτι διαφορετικό από το να ανακυκλώνουν τα ερείπια των παλιών υποταγών, σε ποιους νέους προστάτες θα στραφούν;

Μετά το παράδειγμα των γεωργικών γενετικών χιμαιρών, και καθώς ο όλεθρος ενός τρόπου παραγωγής είναι τόσο προφανής (ιδίως με την κλιματική διαταραχή, που έχει ακόμα πιο άμεσες επιπτώσεις στη φυσική ζωή από εκείνες των γενετικών χειραγωγήσεων), υπάρχουν οι προϋποθέσεις για να αναδυθεί μια αντιβιομηχανική αντιπολίτευση και να διακηρυχθεί ως τέτοια. Αν δεν επεκταθεί στο σύνολο των τεχνολογικών καταναγκασμών, το έδαφος του “αγώνα εναντίον των ΓΤΟ” θα παραμείνει κατελιημένο, δηλαδή παρασιτούμενο, από διάφορα υποκατάστατα κριτικής, τα οποία άλλωστε αναμιγνύονται με άνεση στη μαλακή ζύμη της αντιπαγκοσμιοποιητικής ρητορικής: την αυτάρεσκη καταγγελία τύπου *Attac* ή *Monde diplomatique*ⁱⁱ, όπου η αγανάκτηση αυτοκαθαγιάζεται ως απόγειο της συνείδησης, χωρίς να λένε ποτέ τίποτα ενάντια στον σύγχρονο τρόπο ζωής (ενώ συναρπάζονται από το πλήθος των χώρων ελευθερίας που ανοίγει ο κυβερνομιλιταντισμός), και ακόμα λιγότερο ενάντια στο Κράτος, στο οποίο βασίζονται για να εγκαθιδρύσουν, μια μέρα ίσως, τη διαφάνεια και την ευτυχία των πολιτών· τον οικολογικά ορθό καταναλωτισμό, που απαιτεί “καλά προϊόντα”, ή ακόμα και μια “υγιεινή ζωή”, για να συνεχίσει να υποστηρίζει την καθολική εκβιομηχάνιση του κόσμου (βλέπουμε πώς ο ελάχιστος συγκαλυμμένος κορπορατισμός της Αγροτικής Συνομοσπονδίας ή ενός Μποβέ [Boné, José], κατηγορούμενου μαζί με τον Ριζέλ [Riesel, René] στη δίκη του Μονπελιέ, συμβάλλει στην τροφοδότηση της διαφημιστικής απάτης της αγροτοβιομηχανίας που αποκαλείται τερουάρ [terroir])· τέλος, τον παρατεταμένο αριστερισμό, που αναζητά πάντα “δίκαιους σκοπούς” για να υποστηρίξει την ακτιβιστική μπλόφα του, και που πάνω απ’ όλα δεν θέλει να σκέφτεται τα πραγματικά διακυβευόμενα ζητήματα της εναντίωσης στις νεκροτεχνολογίες, προτιμώντας να τα πνίξει όλα μέσα στην παλιά του σούπα “αντικαπιταλιστικών” συνθημάτων (αυτός ο κινηματικός αριστερισμός χρησιμοποιείται άλλωστε πολύ πρόθυμα ως πεζικό που διαδηλώνει και ως μάζα για ελιγμούς από τους νεοκρατιστές και τους πολιτικιστές [citoyennistes], όπως είδαμε πρόσφατα στη Νίκαιαⁱⁱⁱ). Σε αυτές τις διάφορες παρηγοριές που παρέχει η ψευδής συνείδηση –γιατί είναι παρήγορο να φαντάζεται κανείς έναν καπιταλισμό που δεν θα ήταν η ίδια η διαδικασία της εκμηχάνισης του κόσμου, αλλά μόνο η εμπορευματική του απόφυση– ξαναβρίσκουμε τον ίδιο απατηλό

συμβιβασμό μεταξύ αυτών που αναγκάζεται κανείς να παραδεχτεί και εκείνων που θέλει να συνεχίσει να πιστεύει.

Πρέπει όμως να προχωρήσουμε ως τις έσχατες συνέπειες της κριτικής αν θέλουμε να καταπολεμήσουμε τον τεχνολογικό ορθολογισμό *στο όνομα της λογικής* (και όχι κάποιας από τις πολυάριθμες ψευδαισθήσεις ατομικής και άμεσης εξόδου από τον βιομηχανικό κόσμο που αυτή η κοινωνία σπεύδει η ίδια να παράσχει: συνθετικές πνευματικότητες, σεκταριστικό φυσιολατρισμό, φωτισμένο ανορθολογισμό, κυβερνοζωή στην ύπαιθρο, κ.λπ.). Όταν ένας βιολόγος λίγο λιγότερο απεγκεφαλισμένος από τους συναδέλφους του παρατηρεί ότι ένας γενετικά μαστορευμένος άνθρωπος, με τυποποιημένη αντικατάσταση ελαττωματικών μερών, συμπεριλαμβανομένου του εγκεφάλου, θα έχανε έτσι “κάθε ταυτότητα, κάθε αυτοσυνείδηση”³, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι μόνο στον βαθμό που αυτή η “αυτοσυνείδηση” έχει ήδη εκλείψει καθίσταται δυνατό να θεωρείται καλή είδηση η κατ’ αυτόν τον τρόπο υποσχόμενη απόλυτη εξάρτηση από τα τεχνολογικά προσθέματα και τις γενετικές επεμβάσεις, χωρίς καν να γίνεται αντιληπτό ότι αυτή η ποταπή υπόσχεση είναι επιπλέον ένα ασύστολο ψέμα, όπως κάθε ψευδο-ιατρική που ισχυρίζεται ότι προσαρμόζει τον άνθρωπο σε ένα νοσηρό περιβάλλον. Τα μαστορέματα της διαγονιδίωσης θα αποτύχουν βέβαια να μας μεταφέρουν, οικτρά αθάνατους, σε μια κυβερνητική γη της επαγγελίας. Αλλά σε ποια κατάσταση θα βρίσκεται η “συνείδηση” των ανθρώπων που θα έχουν ελπίσει σε αυτό, που θα έχουν αποδεχτεί να είναι τα πειθήνια πειραματόζωα τέτοιων *in vivo* κρυογονικών πειραμάτων;

Προτού η πίεση της ανάγκης επιβάλει απλώς τις διαδικασίες κατεπείγοντος και υπαγωγής της ετοιμοθάνατης φύσης σε μηχανική υποστήριξη (για παράδειγμα απέναντι στην ανάγκη να προσαρμοστούν οι καλλιέργειες στο νέο κλιματικό καθεστώς), εξακολουθεί να γίνεται επίκληση, προκειμένου να δικαιολογηθεί η τεχνολογική βανασότητα, της αταβιστικής και ακόρεστης ανθρώπινης περιέργειας, ή ακόμα και της όχι λιγότερο βαθιά ριζωμένης στον άνθρωπο προτίμησης για την περιπέτεια, την καινοτομία, την ποικιλία, κ.λπ.. Στην πραγματικότητα, για κάθε ευαίσθητο άτομο, δηλαδή για κάθε άτομο που δεν έχει απαρνηθεί την εύλογη χρήση των αισθήσεών του, δεν υπάρχει τίποτα που να μπορεί να ικανοποιήσει ή έστω να διεγείρει την περιέργεια σε αυτή την επιχείρηση απλούστευσης που προχωράει πάντα με την απονέκρωση, τη μεθοδική αποστείρωση: δεν βγαίνει ποτέ κανείς από το εργαστήριο, το επεκτείνει στα πάντα, προκειμένου να ξαναβρεθούν παντού οι ίδιες μηχανιστικές προϋποθέσεις και οι ίδιες τεχνικές διαδικασίες. Και αυτή η ζοφερή ομοιομορφοποίηση θα ήταν μια *περιπέτεια*; Η περιπέτεια και η *ανακάλυψη* θα ήταν πολύ περισσότερο να απελευθερωθούμε από τα δεσμά των προσθεμάτων

³ Άρθρο του *New York Times Magazine* που παρατίθεται στην *Courrier international*, 21 Δεκεμβρίου 2000.

μας και των οθονών μας, να ξαναβρούμε τη ζωή των άμεσα βιωμένων αισθήσεων, χωρίς ψηφιακό φίλτρο, να πάμε με τα πόδια να συναντήσουμε τον κόσμο των υλικών αναγκών, των απτών πραγματικοτήτων επί των οποίων μπορούμε οι ίδιοι να επενεργήσουμε· και να πειραματιστούμε καθ' οδόν με μορφές κοινότητας ικανές να επιλέξουν με πλήρη συνείδηση τα τεχνικά εργαλεία τους όπως και τους τρόπους συνεργασίας και αλληλοβοήθειάς τους. Όσο για τις κατεπείγουσες περιστάσεις που επιβάλλει εφεξής η αποσάθρωση της διαχειριζόμενης επιβίωσης, είναι επίσης τέτοιες κοινότητες, ελεύθερες ως περιορισμένες, που θα μπορούσαν να τις αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά, σε κάθε περίπτωση πολύ καλύτερα από τη μαζική κοινωνία με τον άκρατο γιγαντισμό της, που δεν “επιλύει” τα προβλήματα παρά μόνο επιτείνουντάς τα.

Μια κριτική της βιομηχανικής κοινωνίας δεν μπορεί να παρακάμψει την αποκήρυξη ολόκληρου του “συστήματος των αναγκών” της (ας θυμηθούμε απλώς τον τρόπο με τον οποίο οι αντιπυρηνικοί αγώνες μαράζωσαν και εξαφανίστηκαν ελλείψει της αμφισβήτησης των αναγκών που δικαιολογούν την ενεργειακή υπερβολή). Αυτό επιβάλλει πρώτα απ’ όλα μια σαφή οριοθέτηση απέναντι σε κάθε *προοδευτισμό*, σταματώντας τις μεταφυσικές συζητήσεις σχετικά με την ενάρετη (ή μη) ουσία της επιστημονικής έρευνας, είτε δημόσιας είτε ιδιωτικής: ποιες καλές προθέσεις ή ποια προοπτική ακτινοβόλου μέλλοντος θα μπορούσαμε ακόμα να της αποδώσουμε, ενώ ασφυκτιούμε από τα *κατάλοιπα* της; Στον κόσμο του βιομηχανικού και εμπορευματικού μονοπωλίου των επιστημών, των τεχνών και των επαγγελματιών, *κανένας δεν είναι αθώα επιστήμονας*. Πέρα από μια στοιχειώδη αλληλεγγύη, η δίκη του Μονπελιέ μπορεί να αποτελέσει την ευκαιρία για να υπερασπιστούμε τους καλύτερους λόγους του σαμποτάζ των κρατικών χιμαιρών, τους οποίους θα επιχειρήσουν να συσκοτίσουν τα προβλέψιμα λογύδρια σχετικά με τη “δημόσια έρευνα” και τον “έλεγχό της από τους πολίτες”. Ας λάβει λοιπόν ο καθένας τα μέτρα του ώστε η ασημαντότητα να μην έχει αυτή τη φορά το μονοπώλιο του λόγου, και εκείνοι που δεν έχουν τίποτα να πουν να μην είναι ως συνήθως οι μόνοι που θα εκφραστούν. Διαφορετικά, η “κινητοποίηση” γι’ αυτή τη δίκη θα προστεθεί στον κατάλογο με τα μονότονα εορταστικά μη-γεγονότα, τα πανηγύρια τύπου Μιγιά^{iv} και άλλες καρναβαλικές παρελάσεις καλών προθέσεων.

Εγκυκλοπαίδεια των Οχλήσεων
12 Ιανουαρίου 2001

Σημειώσεις της μετάφρασης

ⁱ “Hors sol” (“χωρίς χώμα”, “έξω από το έδαφος”) ονομάζεται η “εκτός εδάφους” ή “υδροπονική” καλλιέργεια φυτών που πραγματοποιείται στα θερμοκήπια.

ⁱⁱ Η ΑΤΤΑC (Association pour la Taxation des Transactions financières et pour l'Action Citoyenne [Ένωση για τη Φορολόγηση των χρηματοοικονομικών Συναλλαγών και για τη Δράση των Πολιτών]) ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 1998 μετά από σχετική πρόταση που διατυπώθηκε με τη μορφή άρθρου στη Monde diplomatique από τον αρχισυντάκτη της εφημερίδας Ιγνάθιο Ραμονέ (Ignacio Ramonet).

ⁱⁱⁱ Στις 6-7 Δεκεμβρίου 2000 πραγματοποιήθηκαν διαδηλώσεις στη Νίκαια της Γαλλίας, όπου διεξαγόταν η σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

^{iv} Στις 12 Αυγούστου 1999, η Αγροτική Συνομοσπονδία με τη συμμετοχή του Ζοζέ Μποβέ οργάνωσε μια δράση “αποσυναρμολόγησης” ενός υπό κατασκευή καταστήματος της εταιρείας McDonald's στην πόλη Μιγιά [Millau] της Γαλλίας προκειμένου να διαμαρτυρηθεί ενάντια στο “junk food” και την υψηλή φορολογία που είχαν επιβάλει οι ΗΠΑ στην εισαγωγή πολλών γεωργικών προϊόντων από τη Γαλλία μετά την άρνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επιτρέψει την εισαγωγή βοδινού κρέατος που έχει εκτραφεί με αυξητικές ορμόνες από τις ΗΠΑ. Αυτή η δράση της Συνομοσπονδίας προβλήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τα ΜΜΕ, καθιστώντας έτσι ευρύτερα γνωστό το πρόσωπο του Μποβέ σε διεθνές επίπεδο. Η έντονη διαφωνία του Ριζέλ με το περιεχόμενο της συγκεκριμένης δράσης στο πλαίσιο της στρατηγικής του αγώνα ενάντια στις γεωργικές εφαρμογές της γενετικής μηχανικής οδήγησε στην οριστική ρήξη του με τον Μποβέ.